

تمایل مادران استانهای مختلف کشور به افزایش فرزند بیشتر بر حسب زبان و تعداد فرزند

حجت اله سیف الهی
دانشگاه شهید بهشتی

این مقاله برآن است که بر اساس اطلاعات به دست آمده از طرح بررسی زاد و ولد کشور (سازمان ثبت احوال ۱۳۷۰) اثر زبان مادری و سکونت در استانهای مختلف را بر سطح باروری زنان مورد بررسی قرار دهد. نکات زیر چکیده‌ی از یافته‌های این مقاله است.

چکیده:

زندهای فارسی زبان خراسان، سمنان، مازندران، تهران، زنجان، یزد، اصفهان و کرمان و زنان متکلم به زبانهای گیلانی و مازندرانی در استانهای شمالی، گیلان، مازندران و تهران و مادران آذری زبان تهران و آذربایجان غربی با داشتن ۱ تا ۲ فرزند مایل به افزایش تعداد فرزندان خود می‌باشند. زنان بلوچی زبان سیستان و بلوچستان، فارسی زبان سیستان و بلوچستان، خوزستان، هرمزگان، فارس، کردی زبان ایلام و آذربایجان غربی، لری زبان ایلام، خوزستان، لرستان، کهگیلویه و بویر احمد با داشتن بیش از ۶ فرزند باز هم مایل به داشتن فرزند می‌باشند. در واقع هم میان قومیتها و هم بین استانها تفاوت زیادی در سطح باروری زنان دیده می‌شود. یعنی زنان بلوچی، کردی، لری زبان ساکن استانهای جنوب شرقی، غرب و شمال غربی با این که بیش از ۶ بچه دارند باز می‌خواهند بچه دار شوند در صورتی که زندهای شمالی و آذری زبان استانهای شمال و شمال غربی تنها در شرایط داشتن ۱ تا ۲ فرزند، مایل به داشتن فرزند دیگری هستند و در نتیجه تمایل به باروری در بین زنان فارسی زبان استانهای شمال شرقی، شمال و مرکز، با متکلمین همین زبان در استانهای جنوب غربی، جنوب شرقی و جنوب تفاوت چشمگیری دیده می‌شود.

در جدول مورد بررسی، زنان (۱ و ۲)، ۵۰۳،۳ و ۶ فرزندی و بیشتر به ترتیب ۶۵، ۱۵، ۱۲، ۵ و ۸ درصد می‌باشند.

مقدمه:

طرح نمونه گیری زاد و ولد، طرحی پژوهشی است که با همکاری مشترک وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی و سازمان ثبت احوال کشور (دفتر آمار و اطلاعات جمعیتی) و مشاوران و کارشناسان علمی سازمانهای دیگر اجرا می شود. مرحله اول آن در سال (۱۳۶۸) اجرا شد و نتایج آن انتشار یافت و مرحله دوم آن در مرداد ماه ۱۳۷۰ به انجام رسید و نتایج آن در کل کشور و نیز استانها منتشر گردید. این کار از چند جهت گامی نو در بررسیها و پژوهشهای جمعیتی در کشور به حساب می آید زیرا برای اولین بار ضرورت انجام چنین پژوهشی، در شورای جمعیت کشور مطرح شد و پس از تهیه طرح در ابعاد مختلف مورد بررسی قرار گرفت و درصدد یافتن پاسخهایی برآمد که در مواردی حتی کمترین اطلاع آماری منتشره شده درباره آنها وجود نداشت، از طرف دیگر در این طرح برخلاف معمول، پرسشگر ناآشنا به در خانه پاسخگو اعزام نشد، بلکه پاسخگویان در سازمانی که مسؤول ثبت وقایع حیاتی کشور است حضور یافتند و ضمن گرفتن شناسنامه برای نوزادان خود به پرسشهای مربوط به باروری نیز که از پیش تهیه شده و به صورت پرسشنامه کوتاه و به نسبت جامعی درآمده بود، پاسخ دادند. پرسشها از پدر و مادر نوزادان انجام گرفت که آنها صالحترین و بلافصلترین افراد برای پاسخگویی به سئوالات مطروحه بودند. ایشان از پیش با پرسشگر، که در واقع همان مسؤول صدور شناسنامه و انجام امور جاری مربوط به ثبت ولادت فرزندان آنها بود، تا حدودی آشنا بودند و نسبت به او احساس بیگانگی نمی کردند. پرسشهای مربوط به ویژگیهای فردی و اجتماعی اقتصادی و فرهنگی مؤثر در باروری بطور مستقیم از پدر و مادران نوزادان پرسیده شد و جایی برای اظهار نظرهای با واسطه باقی نمی گذاشت و این یکی از نکته های بسیار مهم در مطالعات مربوط به باروری است که از خصوصی ترین جنبه های زندگی افراد به شمار می رود. علاوه بر اینها، پیش از مرحله پرسشگری، هماهنگی کامل میان تهیه کننده اطلاعات و دستگاه مسؤول سیاستهای جمعیتی کشور ایجاد شد و مهمتر از همه، نتایج این مطالعه در کمترین زمان ممکن آماده و در اختیار سازمانهای برنامه ریزی، عمی و آموزشی کشور قرار داده شد^۱ تا آنها به روشهای علمی، عاملهای مؤثر بر زاد و ولد را یافته، از این راه کمک مؤثری بر کنترل جمعیت کشور بنمایند، زیرا مسأله ی افزایش جمعیت در جهان، موضوع حاد و مهم جامعه بشر امروزی است. این مقاله درصدد است اطلاعات به دست آمده از تقابل مادران استانهای مختلف کشور به افزایش فرزند را - بر

حسب زبان و تعداد فرزند- به روش علمی آماری تجزیه و تحلیل کند تا بتواند تفاوت‌های قومیت‌های مختلف را که مشخص کننده آن در این بررسی زبان مادری مادران است، مورد مطالعه علمی قرار دهد و درعین حال اثر محیط بر باروری (سکونت در استانهای مختلف کشور) را تجزیه و تحلیل آماری کند تا شاید از این طریق شناخت بهتری از عوامل مؤثر بر سطح باروری به دست آید و مورد استفاده سیاست گزاران، برنامه ریزان و کارشناسان قرار گیرد.

روش تحقیق

روش تحقیقی بکار برده شده در این گزارش، روش تجزیه ی عاملی است که یکی از روشهای شناخته شده ی آماری در تحلیلهای مختلف از جمله علوم اجتماعی است. خلاصه ی این روش به شرح زیر می باشد:

خلاصه یی از روش تجزیه ی عاملی ارتباطها

در این روش تحقیقی، هر نوع موضوع مورد مطالعه ی آماری، به صورت جدولهایی درمی آید (دارای چند سطر به نام افراد و چند ستون به نام صفت یا متغیر). سپس عددهای هر سطر یا هر ستون به حاصل جمع آن سطر یا ستون تقسیم می شود تا نیمرخ هر سطر و نیمرخ هر ستون به دست آید. و نیز از تقسیم حاصل جمع هر سطر و هر ستون بر جمع کل جدول، جرم هر سطر (نیمرخ) و جرم هر ستون (نیمرخ) تعیین می شود. پس ما به تعداد سطر و ستون جدول نقطه های (نیمرخهای) جرمدار خواهیم داشت. مجموعه ی نیمرخهای سطرها و مجموعه ی نیمرخهای ستونها را به ترتیب سحابی سطرها و سحابی ستونها می نامیم.

هر نیمرخ سطری نقطه ای از فضای $cardJ$ بعدی و هر نیمرخ ستونی نیز نقطه یی از فضای $cardI$ بعدی هستند ($cardJ, cardI, J, I$) به ترتیب مجموعه ی سطرها و مجموعه ی ستونها، تعداد عنصرهای سطری و تعداد عنصرهای ستونی است)

مرکز ثقل هر يك از این دو گروه نقطه تعیین می شود. و برای تعیین زیر فضاهای بهینه (فضاهایی که تا حد امکان بعد آنها کم و در ضمن معتبر هم باشند) از این مرکز ثقل محورهای اصلی ماند (بر اساس روش مینیمم کردن مجموع مربعاتی فواصل از زیر فضاها) رسم می شود.

این محورها برای هر دو سحابی (دو دسته نقطه) مذکور یکی بوده و ماند^۲ دو محور متناظر در دو

سحابی نیز مساوی است. بدین وسیله تکیه گاه دو سحابی مشخص می شود و بعد این دو را بر هم منطبق می سازند تا دو گروه نقطه سطری و ستونی در صفحه های مختلف مانند کنار هم قرار گیرند. این محورها يك دستگاه مختصات متعامد بهنجار تشکیل می دهند (دو به دو بر هم عمودند و واحد اندازه گیری همه محورها با واحد اندازه گیری فضای محیط برابر است).

سپس عاملهای (مختصات) هر نقطه از هر محور، جرم هر نقطه، برخه نسبی^۲ هر نقطه در تشکیل مانند هر محور و مربع کسینوس زاویه^۴ هر نقطه از این محور که همبستگی آن نقطه را با آن محور نشان می دهد (این دو تای آخری دو پارامتر مهم برای تعیین نقطه های قابل مطالعه در روی هر محور می باشند) و همچنین برخه نسبی^۵ هر نقطه در مانند کل حساب می شود.

سپس نقطه های سطری و ستونی در روی صفحه های حاصل از دو بدوی محورها با کد خود تصویر می شوند. از میان این نقطه ها آنهایی را انتخاب می کنیم که برخه نسبی آنها در تشکیل محورها بزرگتر یا مساوی برخه ی نسبی متوسط^۶ و مربع کسینوس زاویه آنها از محورها بزرگتر یا مساوی ۳۰۰ باشد. نقطه های قابل بررسی در روی محورها و صفحه های مختلف را با توجه به پارامترهای مهم که در پیش گفتیم تعیین نموده، بعد آنها را در صفحه های محورها مشخص می کنیم و بدین وسیله گروههای مخالف و گروههای نقاط موافق را در روی محورها و صفحه های حاصل از آنها مطالعه کرده و به دلایل تمایز و همبستگی افراد و متغیرها پی می بریم و سرانجام از بررسیهای خود در روی هر محور و هر صفحه، نتیجه گیری کلی درباره موضوع مورد بررسی حاصل می شود.

به طوری که می بینیم، این روش نقاطی را که در فضاهایی با بعد بسیار خارج از دید ما قرار دارند با از دست دادن مقدار کمی از آگاهیهای جدول، در فضایی که قابل دید ماست قرار می دهد، تا بتوانیم آنها را مطالعه کرده و نتیجه گیری نماییم.^۷

جدول تجزیه شده

این جدول که تمایل مادران به داشتن فرزند بیشتر بر حسب زبان و تعداد فرزند در استانهای کشور را بیان می کند، ۱۳۷ سطر (استانها و زبان مادرها) و ۵ ستون (تعداد فرزندان) دارد.

انواع زبان:

آذری، ارمنی، بلوچی، ترکمنی، عربی، فارسی، کردی، شمالی (گیلکی، مازندرانی، تالشی، تاتی) و سایر. تعداد فرزندان: ۱، ۲، ۳، ۴، ۵، ۶ فرزند و بیشتر.

نتیجه تجزیه

جدول ماند و درصد آن

شماره محوری	ماند = λ_{α}	درصد = τ_{α}	تراکمی درصدی
۱	۰/۱۲	۸۱	۸۱
۲	۰/۰۱۶	۱۱	۹۲
۳	۰/۰۰۶۶	۴/۵	۹۶

به طوری که می بینیم در محور اول و دوم ماند، ۹۲ درصد از ماند کل جدول را ارائه می کند و ما برای نتیجه گیری از تجزیه جدول، این دو محور را مطالعه می کنیم.

تعبیر محورها

۱- محور اول: $\lambda_1 = 0/12$ ، $\tau_1 = 81\%$. نقطه هایی که با این محور همبستگی زیادی دارند در جدول زیر نوشته می شود و این نقطه ها در دو گروه مختلف در دو طرف محور مقابل هم قرار می گیرند.

پرتال جامع علوم انسانی

جدول نقطه هائی که با محور اول همبستگی زیادی دارند

I_1	جرم	F≠1	COR1	CTR1	J_1	جرم	F≠1	CTR2	COR2
زبان آذری استان تهران	۳۰	-۱۷۲	۹۴۶	۸	۶ فرزند و بیشتر	۱۰۳	۷۷۸	۹۱۵	۵۲۸
زبان فارسی استان تهران	۸۸	-۴۲۵	۹۷۲	۱۳۵	۲۱ فرزند	۶۵۱	-۲۲۲	۹۷۳	۲۷۶
زبان شمالی استان تهران	۴	-۵۰۳	۸۷۵	۹					
زبان آذری استان آ - غربی	۲۱	-۲۶۰	۹۱۷	۱۲					
زبان کردی استان آ - غربی	۱۹	۲۹۰	۸۷۶	۱۴					
زبان فارسی استان اصفهان	۴۱	-۲۵۰	۹۴۹	۲۲					
زبان کردی استان ایلام	۱۳	۳۲۲	۵۸۰	۱۲					
زبان فارسی استان کرمان	۶	-۴۲۴	۹۸۳	۱۰					
زبان لری استان چهار محال	۱۱	۴۳۲	۷۴۷	۱۸					
زبان فارسی استان خراسان	۸۱	-۱۱۴	۸۱۱	۹					
زبان عربی استان خوزستان	۳۹	۵۳۹	۹۹۵	۹۷					
زبان لری استان خوزستان	۱۸	۵۴۸	۹۵۰	۴۷					
زبان فارسی استان زنجان	۹	-۲۱۱	۹۴۰	۷					
زبان فارسی استان سمنان	۱۰	-۳۲۷	۹۹۶	۹					
زبان بلوچی استان سیستان	۳۸	۸۹۶	۹۷۶	۲۵۷					
زبان فارسی استان سیستان	۱۸	۴۴۴	۸۹۰	۳۰					
زبان لری استان کهگیلویه	۱۸	۳۳۳	۶۸۷	۱۷					
زبان شمالی استان گیلان	۲۷	-۳۹۰	۹۷۸	۳۵					
زبان لری استان لرستان	۳۵	۱۶۹	۹۱۰	۸					
زبان فارسی استان مازندران	۱۳	-۳۲۳	۹۱۲	۱۲					
زبان شمالی استان مازندران	۴۰	-۳۵۳	۹۷۶	۴۲					
زبان آذری استان اصفهان	۶	۱۱۲۳	۵۶۷	۶۲					
زبان بلوچی استان هرمزگان	۲	۸۲۰	۹۳۹	۱۳					
زبان فارسی استان هرمزگان	۱۸	۲۲۳	۹۳۷	۷					
زبان فارسی استان یزد	۱۳	-۲۵۹	۹۰۰	۷					

۱- سمت منفی محور:

زنان فارسی زبان ساکنان استانهای تهران، مازندران، خراسان، سمنان، زنجان، یزد، اصفهان و کرمان - زنان شمالی زبان ساکنان استانهای تهران، گیلان و مازندران و زنان آذری زبان ساکنان استانهای تهران و آذربایجان غربی با داشتن یک تا دو فرزند، تمایل به افزایش فرزند دارند. در واقع زنان فارسی، شمالی و آذری زبان - ساکن استانهای شمالی، شمال شرقی و شمال غربی، تهران و مرکز کشور که ۱ تا ۲ بچه دارند درباره افزایش فرزند اظهار تمایل کرده اند.

۲- جهت مثبت محور:

زنان بلوچی زبان ساکن استانهای سیستان و بلوچستان و هرمزگان (البته به میزان کم) و زنان فارسی زبان استانهای سیستان و بلوچستان، خوزستان، هرمزگان و فارس و زنان کردی زبان استانهای آذربایجان غربی و ایلام و زنان لری زبان استانهای خوزستان، ایلام لرستان و کهگیلویه و بویراحمد با داشتن ۶ فرزند و بیشتر، برای افزایش فرزند اظهار تمایل کرده اند. در واقع زنان بلوچی، کردی، لری و فارسی زبان ساکن استانهای جنوب شرقی، جنوب غربی و غرب و شمال غربی با این که ۶ فرزند و بیشتر دارند باز هم در جهت افزایش تعداد فرزندان جواب مثبتی داده اند.

محور دوم: $\lambda_2 = 16\%$ ، $\tau_2 = 11\%$

۱- سمت منفی

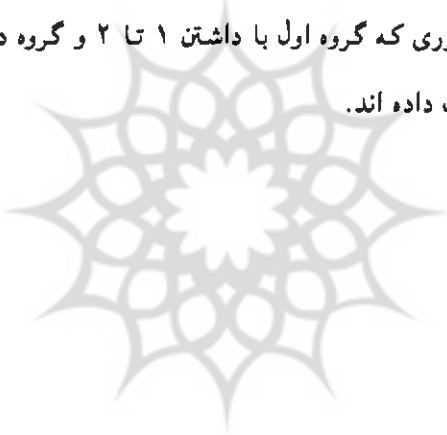
زنان فارسی زبان خوزستان، فارس، آذری زبان مرکزی، ترکمنی زبان مازندران و لری زبان کهگیلویه و بویراحمد و ایلام با داشتن ۴ فرزند بازهم درباره افزایش فرزند جواب مثبت داده اند.

نتیجه گیری از صفحه ی محورهای اول و دوم ماند

زنان فارسی زبان استانهای مازندران، تهران، زنجان، سمنان، خراسان، یزد، اصفهان و کرمان، شمالی زبان گیلان، مازندران و تهران، آذری زبان آذربایجان غربی و تهران که ۱ تا ۲ فرزند دارند برای افزایش بچه اظهار تمایل کرده اند.

زنان بلوچی زبان سیستان و بلوچستان و هرمزگان، فارسی زبان خوزستان، هرمزگان، فارس و سیستان و بلوچستان، کردی زبان آذربایجان غربی و ایلام و لری زبان خوزستان، ایلام، لرستان، کهگیلویه و بویراحمد، با وجود ۶ فرزند و بیشتر از هم می خواهند فرزند اضافه بر تعداد فعلی داشته باشند.

این تحقیق تمایزی آشکار میان زنان آذری آذربایجان غربی، شمالی زبان گیلان و مازندران از یکطرف و بلوچی، کردی، لری زبان سیستان و بلوچستان، هرمزگان و آذربایجان غربی، خوزستان، ایلام، لرستان و کهگیلویه و بویراحمد از طرف دیگر را نمایان می سازد و نشان می دهد که گروه اول با ۱ تا ۲ و گروه دوم با ۶ فرزند و بیشتر تمایل به افزایش فرزند دارند و همچنین تقابلی مهم بین زنان فارسی زبان میان استانهای شمال و شمال شرقی، تهران و مرکز ایران از یک طرف و خوزستان، هرمزگان، فارس و سیستان و بلوچستان از طرف دیگر دیده می شود به طوری که گروه اول با داشتن ۱ تا ۲ و گروه دوم با وجود بیش از ۶ فرزند در پاسخ به افزایش بچه، جواب مثبت داده اند.

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی

جدول تقابلی مادران به داشتن فرزند بیشتر بر حسب زبان و تعداد فرزند

زبان	فرزند ۱ و ۲ فرزند	فرزند ۳	فرزند ۴	فرزند ۵	۶ فرزند و بیشتر	
استان تهران	آذری	۴۹۴	۸۸	۴۳	۲۲	۴۲
	ارمنی	۱۳	۱	۰	۰	۰
	بلوچی	۱	۰	۰	۰	۰
	عربی	۶	۰	۰	۰	۰
	فارسی	۱۷۲۸	۱۷۸	۷۴	۳۱	۳۱
	کردی	۲۶	۷	۲	۱	۰
	لری	۱۲	۲	۱	۰	۱
	شمالی	۸۶	۴	۳	۱	۱
	سایر	۸	۰	۱	۰	۲
استان آذربایجان شرقی	آذری	۹۱۹	۱۵۱	۹۱	۵۹	۱۱۷
	فارسی	۴	۰	۰	۰	۰
	کردی	۱	۰	۰	۰	۰
	شمالی	۷	۲	۱	۰	۳
	سایر	۶	۴	۲	۱	۴
استان آذربایجان غربی	آذری	۳۷۴	۴۱	۲۹	۱۵	۲۳
	ارمنی	۳	۰	۰	۰	۰
	فارسی	۲	۰	۰	۰	۰
	کردی	۲۲۹	۷	۴۸	۲۳	۷۶
	آذری	۴۶	۷	۳	۴	۸
استان اصفهان	ارمنی	۳	۰	۰	۰	۰
	ترکمنی	۱	۱	۰	۱	۰
	عربی	۲	۰	۰	۰	۰
	فارسی	۷۲۹	۹۶	۶۴	۲۰	۴۸
	کردی	۱	۰	۰	۰	۰
	لری	۲۷	۱۳	۷	۲	۱۵
	شمالی	۰	۰	۰	۰	۱
	سایر	۲	۰	۱	۱	۳

فرزندان	زبان					
	فرزند ۱	فرزند ۲	فرزند ۳	فرزند ۴	فرزند ۵	
عربی	۲	۱	۲	۰	۲	استان ایلام
فارسی	۵	۰	۰	۰	۰	
کردی	۱۴۰	۵۸	۴۵	۱۷	۴۴	
لری	۴۲	۱۱	۱۲	۹	۷	
سایر	۱	۰	۰	۰	۰	
آذری	۴	۰	۰	۰	۰	استان کرمانشاه
عربی	۱	۰	۰	۰	۰	
فارسی	۱۲۲	۱۵	۶	۱	۲	
کردی	۴۵۰	۹۰	۷۱	۲۴	۶۴	
لری	۲	۰	۱	۱	۱	
عربی	۵	۱	۵	۲	۳	استان بوشهر
فارسی	۱۸۳	۵۰	۲۳	۲۰	۵۳	
لری	۶	۱	۰	۰	۱	
آذری	۴۵	۵	۸	۱	۴	
فارسی	۱۱۹	۳۳	۱۹	۵	۱۶	
کردی	۰	۰	۰	۰	۰	استان چهارمحال بختیاری
لری	۱۱۹	۵۷	۲۵	۲۵	۴۵	
آذری	۷۹	۱۹	۱۱	۶	۱۱	
ارمنی	۱	۰	۰	۱	۰	
بلوچی	۰	۱	۰	۰	۲	
ترکمنی	۱	۰	۰	۰	۰	استان خراسان
عربی	۲	۱	۱	۰	۲	
فارسی	۱۳۱۸	۲۲۷	۱۱۵	۹۲	۱۳۵	
کردی	۸۵	۱۵	۶	۹	۱۶	
شمالی	۲	۱	۰	۱	۰	
سایر	۲	۱	۰	۰	۰	

فرزندان	فرزند ۱ و ۲ فرزند	فرزند ۳	فرزند ۴	فرزند ۵	فرزند ۶ و بیش
آذری	۵	۱	۱	۰	۰
بلوچی	۱	۰	۰	۰	۰
ترکمنی	۲	۰	۰	۰	۰
عربی	۳۸۲	۱۳۸	۱۱۲	۸۱	۲۰۴
فارسی	۴۰۸	۱۰۶	۶۰	۳۳	۳۸
کردی	۳	۰	۰	۰	۲
لری	۱۷۴	۶۴	۵۵	۴۶	۸۶
شمالی	۳	۰	۰	۰	۰
سایر	۱	۰	۰	۰	۰
آذری	۴۳۱	۸۸	۴۶	۴۵	۹۲
بلوچی	۱	۰	۰	۰	۰
فارسی	۱۵۷	۲۷	۱۲	۵	۴
کردی	۱۸	۱	۶	۳	۳
لری	۶	۴	۱	۱	۲
شمالی	۲۱	۶	۲	۳	۶
سایر	۲	۰	۲	۰	۴
آذری	۵	۲	۰	۱	۱
ارمنی	۱	۰	۰	۰	۱
فارسی	۱۸۷	۲۷	۱۳	۵	۶
شمالی	۱۵	۰	۰	۰	۰
ارمنی	۰	۱	۱	۱	۰
بلوچی	۲۶۴	۱۱۰	۱۱۱	۱۰۷	۲۸۶
عربی	۲	۰	۰	۰	۰
فارسی	۲۰۵	۵۸	۳۲	۲۹	۹۹
لری	۰	۰	۰	۱	۰
سایر	۱	۰	۰	۰	۱

فرزندان و بیشتر	۵ فرزند	۴ فرزند	۳ فرزند	۲ و ۱ فرزند	فرزند	
					زبان	
۱۰	۸	۹	۱۱	۵۴	آذری	استان فارس
۱	۰	۰	۰	۳	ترکمنی	
۵	۴	۴	۴	۱۵	عربی	
۱۱۳	۷۰	۱۰۷	۱۲۵	۷۲۸	فارسی	
۰	۱	۱	۰	۱	کردی	
۳	۲	۱	۷	۱۴	لری	
۰	۰	۰	۰	۲	شمالی	
۰	۰	۰	۰	۳	سایر	
۵	۰	۵	۶	۴۰	آذری	
۱	۰	۰	۰	۰	ارمنی	
۰	۱	۰	۰	۱۰	فارسی	استان کردستان
۵۶	۳۱	۴۲	۷۸	۳۴۸	کردی	
۰	۰	۰	۰	۱	لری	
۰	۱	۰	۰	۰	سایر	
۰	۰	۰	۱	۰	ارمنی	
۱	۰	۰	۰	۲	یلوچی	استان کرمان
۰	۰	۰	۰	۱	عربی	
۷۵	۲۷	۴۲	۱۰۴	۳۹۲	فارسی	
۰	۰	۳	۰	۸	آذری	
۰	۰	۰	۲	۱۰	فارسی	استان کهگیلویه و بویراحمد
۵۷	۴۲	۵۴	۶۰	۱۹۹	لری	
۳	۲	۷	۳	۳۴	آذری	
۱	۰	۰	۳	۲۶	فارسی	استان گیلان
۰	۰	۰	۰	۲	کردی	
۰	۱	۱	۰	۱	لری	
۱۴	۹	۲۶	۵۸	۵۱۴	شمالی	
۰	۰	۰	۰	۱	سایر	

فرزندان	فرزند ۱ و ۲	فرزند ۳	فرزند ۴	فرزند ۵	۶ فرزند و بیشتر
آذری	۱	۰	۱	۰	۰
ترکمنی	۱	۰	۰	۰	۰
فارسی	۶۹	۱	۳	۱	۳
لری	۴۶۲	۱۱۹	۷۵	۴۸	۱۱۰
آذری	۲۰	۵	۰	۰	۰
بلوچی	۱۸	۱۰	۰	۳	۹
ترکمنی	۶۴	۲۳	۱۰	۹	۱۳
عربی	۱	۰	۰	۰	۰
فارسی	۲۴۰	۳۵	۹	۶	۱۲
کردی	۸	۰	۱	۰	۰
لری	۱	۰	۰	۰	۰
شالی	۷۵۰	۸۸	۴۷	۱۳	۲۸
سایر	۳	۱	۰	۰	۰
آذری	۷۴	۲۱	۱۰	۸	۷
فارسی	۲۳۵	۳۵	۲۴	۷	۱۶
لری	۶	۲	۰	۰	۱
شالی	۰	۰	۱	۰	۱
ارمنی	۱	۰	۰	۰	۰
بلوچی	۱۷	۷	۶	۴	۱۷
عربی	۶	۲	۰	۱	۱
فارسی	۲۲۴	۵۶	۴۲	۲۸	۵۹
کردی	۱	۰	۰	۰	۰
آذری	۲۰۶	۴۰	۲۹	۱۰	۲۷
فارسی	۲۱۷	۲۴	۱۳	۶	۲۱
کردی	۳۳	۵	۱	۲	۷
لری	۸۷	۱۵	۸	۶	۹
شالی	۱	۰	۰	۰	۰
سایر	۱	۰	۱	۰	۰
آذری	۰	۰	۱	۰	۰
فارسی	۲۲۸	۲۵	۱۷	۷	۱۶
شالی	۰	۰	۰	۰	۱
سایر	۱	۰	۰	۰	۱

جدول درصد زنان ساکن در استانها بر حسب زبان مادری و تعداد فرزندان

زبان	۱ و ۲ فرزند	۳ فرزند	۴ فرزند	۵ فرزند	۶ فرزند و بیشتر		
						استان تهران	استان آذربایجان شرقی
آذری	۷۲	۱۳	۶	۳	۶	استان تهران	
ارمنی	۹۳	۷	۰	۰	۰		
بلوچی	۱۰۰	۰	۰	۰	۰		
عربی	۸۵	۹	۴	۱	۱		
فارسی	۷۲	۱۹	۶	۳	۰		
کردی	۷۵	۱۳	۶	۰	۶		
لری	۹۱	۴	۳	۱	۱		
شمالی	۷۳	۰	۹	۰	۱۸		
سایر	۶۹	۱۱	۷	۴	۹		
آذری	۱۰۰	۰	۰	۰	۰	استان آذربایجان شرقی	
فارسی	۱۰۰	۰	۰	۰	۰		
کردی	۵۴	۱۵	۸	۰	۲۳		
شمالی	۳۵	۲۴	۱۱	۶	۲۴		
سایر	۷۸	۹	۶	۳	۴		
آذری	۱۰۰	۰	۰	۰	۰	استان آذربایجان غربی	
ارمنی	۱۰۰	۰	۰	۰	۰		
فارسی	۵۱	۱۶	۱۱	۵	۱۷		
کردی	۶۸	۱۰	۴	۶	۱۲		
آذری	۱۰۰	۰	۰	۰	۰	استان اصفهان	
ارمنی	۳۳	۳۴	۰	۳۳	۰		
ترکمنی	۱۰۰	۰	۰	۰	۰		
عربی	۷۶	۱۰	۷	۲	۵		
فارسی	۱۰۰	۰	۰	۰	۰		
کردی	۴۲	۲۰	۱۱	۳	۲۴		
لری	۰	۰	۰	۰	۱۰۰		
شمالی	۲۹	۰	۱۴	۱۴	۴۳		
سایر							

فرزندان	فرزند ۱ و ۲	فرزند ۳	فرزند ۴	فرزند ۵	فرزند ۶ و بیشتر	زبان	
۲۹	۱۴	۲۸	۰	۲۹	عربی	استان ایلام	
۰	۰	۰	۰	۱۰۰	فارسی		
۱۴	۱۹	۱۵	۶	۴۶	کردی		
۹	۱۳	۱۵	۱۱	۵۲	لری		
۰	۰	۰	۰	۱۰۰	سایر		
۰	۰	۰	۰	۱۰۰	آذری	استان کرمانشاه	
۰	۰	۰	۰	۱۰۰	عربی		
۱	۱۰	۴	۱	۸۴	فارسی		
۹	۱۳	۱۰	۳	۶۵	کردی		
۲۰	۰	۲۰	۲۰	۴۰	لری		
۱۹	۶	۳۱	۱۳	۳۱	عربی	استان بوشهر	
۱۶	۱۵	۷	۶	۵۶	فارسی		
۱۳	۱۲	۰	۰	۷۵	لری		
۶	۸	۱۳	۲	۷۱	آذری		
۸	۱۷	۱۰	۳	۶۲	فارسی		
۰	۰	۰	۰	۱۰۰	کردی	استان چهارمحال بختیاری	
۱۷	۲۲	۱۰	۹	۴۲	لری		
۸	۱۵	۹	۵	۶۳	آذری		
۰	۰	۰	۵۰	۵۰	ارمنی		
۶۷	۳۳	۰	۰	۰	بلوچی		
۰	۰	۰	۰	۱۰۰	ترکمنی	استان خراسان	
۳۳	۱۷	۱۷	۰	۲۳	عربی		
۷	۱۲	۶	۰	۷۰	فارسی		
۱۲	۱۱	۵	۷	۶۵	کردی		
۰	۲۵	۰	۲۵	۵۰	شمالی		
۰	۳۳	۰	۰	۶۷	سایر		

فرزند ۱ و ۲ فرزند	فرزند ۳	فرزند ۴	فرزند ۵	فرزند ۶ فرزند و بیشتر	زبان		
۷۲	۱۴	۱۴	۰	۰	آذری	استان خوزستان	
۱۰۰	۰	۰	۰	۰	بلوچی		
۱۰۰	۰	۰	۰	۰	ترکمنی		
۴۲	۱۵	۱۲	۹	۲۲	عربی		
۶۳	۱۷	۹	۵	۲۶	فارسی		
۶۰	۰	۰	۰	۴۰	کردی		
۴۰	۱۵	۱۳	۱۱	۲۱	لری		
۱۰۰	۰	۰	۰	۰	شمالی		
۱۰۰	۰	۰	۰	۰	سایر		
۶۲	۱۳	۷	۵	۱۳	آذری		استان زنجان
۱۰۰	۰	۰	۰	۰	بلوچی		
۷۷	۱۳	۶	۲	۲	فارسی		
۵۸	۳	۱۹	۱۰	۱۰	کردی		
۴۳	۲۹	۷	۷	۱۴	لری		
۵۵	۱۶	۵	۸	۱۶	شمالی		
۲۵	۰	۲۵	۰	۵۰	سایر		
۵۶	۲۲	۰	۱۱	۱۱	آذری		
۵۰	۱۱	۵	۰	۵۰	ارمنی		
۷۹	۱۱	۵	۲	۳	فارسی		
۱۰۰	۰	۰	۰	۰	شمالی	استان سمنان	
۰	۳۳	۳۴	۲۳	۰	ارمنی		
۳۰	۱۲	۱۳	۱۲	۳۳	بلوچی		
۱۰۰	۰	۰	۰	۰	عربی		
۴۸	۱۴	۸	۷	۲۳	فارسی		
۰	۰	۰	۱۰۰	۰	لری		
۵۰	۰	۰	۰	۵۰	سایر		استان سیستان و بلوچستان

فرزندان	فرزند ۱ و ۲	فرزند ۳	فرزند ۴	فرزند ۵	۶ فرزند و بیشتر
آذری	۵۸	۱۲	۱۰	۹	۱۱
ترکمنی	۷۵	۰	۰	۰	۲۵
عربی	۴۷	۱۲	۱۳	۱۲	۱۶
فارسی	۶۴	۱۱	۹	۶	۱۰
کردی	۳۳	۰	۲۴	۳۳	۰
لری	۵۲	۲۶	۴	۷	۱۱
شمالی	۱۰۰	۰	۰	۰	۰
سایر	۱۰۰	۰	۰	۰	۰
آذری	۷۱	۱۱	۹	۰	۹
ارمنی	۰	۰	۰	۰	۱۰۰
فارسی	۹۱	۰	۰	۹	۰
کردی	۶۳	۱۴	۸	۵	۱۰
لری	۱۰۰	۰	۰	۰	۰
سایر	۰	۰	۰	۱۰۰	۰
ارمنی	۰	۱۰۰	۰	۰	۰
بلوچی	۷۵	۰	۰	۰	۲۵
عربی	۱۰۰	۰	۰	۰	۰
فارسی	۶۱	۱۶	۷	۴	۱۲
آذری	۶۷	۸	۲۵	۰	۰
فارسی	۸۳	۱۷	۰	۰	۰
لری	۴۸	۱۵	۱۳	۱۰	۱۴
آذری	۶۹	۶	۱۴	۴	۷
فارسی	۸۷	۱۰	۰	۰	۳
کردی	۱۰۰	۰	۰	۰	۰
لری	۳۴	۰	۳۳	۳۳	۰
شمالی	۸۳	۹	۴	۲	۲
سایر	۱۰۰	۰	۰	۰	۰

فرزند	۱ و ۲ فرزند	۳ فرزند	۴ فرزند	۵ فرزند	۶ فرزند و بیشتر	زبان	
۰	۵۰	۰	۵۰	۰	۰	آذری	استان لرستان
۰	۱۰۰	۰	۰	۰	۰	ترکمنی	
۴	۹۰	۱	۴	۱	۰	فارسی	
۱۳	۵۷	۱۵	۹	۶	۰	لری	استان مازندران
۰	۸۰	۲۰	۰	۰	۰	آذری	
۲۳	۴۵	۲۵	۰	۷	۰	بلوچی	
۱۱	۵۴	۱۹	۸	۸	۰	ترکمنی	
۰	۱۰۰	۰	۰	۰	۰	عربی	
۴	۷۹	۱۲	۳	۲	۰	فارسی	
۰	۸۹	۰	۱۱	۰	۰	کردی	استان مرکزی
۰	۱۰۰	۰	۰	۰	۰	لری	
۳	۸۱	۱۰	۵	۱	۰	شمالی	
۰	۷۵	۲۵	۰	۰	۰	سایر	
۵	۶۲	۱۸	۸	۷	۰	آذری	
۵	۷۴	۱۱	۸	۲	۰	فارسی	
۱۱	۶۷	۲۲	۰	۰	۰	لری	استان هرمزگان
۵۰	۰	۰	۵۰	۰	۰	شمالی	
۰	۱۰۰	۰	۰	۰	۰	ارمنی	
۳۳	۳۳	۱۴	۱۲	۸	۰	بلوچی	
۱۰	۶۰	۲۰	۰	۱۰	۰	عربی	
۱۴	۵۵	۱۴	۱۰	۷	۰	فارسی	
۰	۱۰۰	۰	۰	۰	۰	کردی	استان همدان
۹	۶۶	۱۳	۹	۳	۰	آذری	
۷	۷۷	۸	۵	۳	۰	فارسی	
۱۵	۶۹	۱۰	۲	۴	۰	کردی	
۷	۷۰	۱۲	۶	۵	۰	لری	
۰	۱۰۰	۰	۰	۰	۰	شمالی	
۰	۵۰	۰	۵۰	۰	۰	سایر	استان یزد
۰	۰	۰	۱۰۰	۰	۰	آذری	
۵	۷۸	۹	۶	۲	۰	فارسی	
۱۰۰	۰	۰	۰	۰	۰	شمالی	
۵۰	۵۰	۰	۰	۰	۰	سایر	

☆ پانوشتها:

۱- حبیب الله زنجانی، ... فصلنامه جمعیت شماره ۲، سال ۱۳۷۱.

۲- مرکز ثقل هر يك از دو سحابی عبارت است از میانگین موزون نیمرخهای سطرها و میانگین موزون نیمرخهای ستونها.

۳- ماند (اینرسی) هر نیمرخ نسبت به مرکز ثقل خود حاصل ضرب جرم آن در مربع فاصله آن از مرکز ثقل خود می باشد و مجموع ماند نیمرخهای سطری یا ستونی، ماند کل جدول یا اثر نامیده می شود.

۴- $CTRa(i) = \frac{f_i Fa^2(i)}{\lambda a}$ که در آن $Fa(i)$ عامل نیمرخ i روی محور f_i, a جرم نیمرخ i و λa ماند محور a است

$$\lambda a = \sum \{f_i Fa^2(i) | i \in I\}$$

$$A = \{1, 2, 3, \dots, r\}, \forall i \in I, \forall a \in A, CORa(i) = \cos^2 \theta a(i) = \frac{Fa^2(i)}{\sum F^2 a(i)} \quad a \in A \quad -5$$

Γ تعداد محورها، $\theta a(i)$ زاویه نقطه i ام با محور a ام را نشان می دهد.

$$\forall i \in I \quad INR(i) = \frac{f_i \sum_a Fa^2(i)}{\text{اثر}} \quad -6$$

۷- بر خه ی نسبی متوسط نیمرخهای سطری: $\frac{1000}{\text{تعداد ستونها}}$ و بر خه نسبی متوسط نیمرخهای ستونی: $\frac{1000}{\text{تعداد ستونها}}$

۸- برای مطالعه ی دقیق و کلی این روش به کتاب تحلیل داده ها که ترجمه اینجانب از کتاب عمل تجزیه داده ها تالیف پروفیسور بن ذکری است و در دانشگاه شهید بهشتی چاپ شده است، مراجعه کنید.

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی

فهرست منابع:

۱- نتایج طرح آمارگیری زاد و ولد سال ۱۳۷۰ سازمان ثبت احوال کشور وزارت بهداشت درمان و آموزش پزشکی

پزشکی

1- J.P. ET F. BENZECRI 1980; PRATIQUE DE L' ANANLYSE DES DOMEES: ANALYSE DES CORRESPONDANCES DUNOD PARIS

2- J.P. F ENELON- BE 1973 ANALYSE FACTORIELLE DES CORRESPONDANCES

۲- گامی نودر پژوهشهای جمعیتی - فصلنامه جمعیت - حبیب الله زنجانی - پاییز ۱۳۷۱ شماره ۲ ص ۴۹-۵۰.